№ 88 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 6 **1892** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 6 № 88

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գոնէ այսքան անի ս. էջմիածինը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պաշտօնական տեղեկութիւններ խոլերայի մասին. Նամակ Շամախուց. Նամակ Շուշուց. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տեղեկութիւններ Թիւրքիայից. Վիլհէլմ կայսրի Անգլիա գալը. Բանւորական ընկերակցութիւնների ժողովը Նօրվէգիայում. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ժողովրդի համար նախապահպանողական միջոցներ խոլերայի դէմ.

ԳՈՆԷ ԱՅՍՔԱՆ ԱՆԻ Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ

—

Երևանեան նահանգում, պաշտօնական տեղեկութիւններին նայելով, խոլերան հետզհետէ տարածվում է և սաստիկ է դառնում: Արդէն վերջին տեղեկութիւններին համեմատ Երևանեան նահանգում 700-ից աւելի հիւանդացող կայ, իսկ նոյն պաշտօնական տեղեկութիւններին համեմատ նոյն իսկ Երևան քաղաքում հիւանդացածների թիւը 100-ից անցնում է: Ինչպէս երևում է խոլերան այդտեղ պէտք է հետզհետէ մեծ ծաւալ ընդունէ: Եւ որքան ճիշդ էլ աշխատէին լինել պաշտօնեաները տեղեկութիւններ ժողովելու ժամանակ, բայց խաւար ամբոխը, մանաւանդ մահմետական տարրը, դեռ հիւանդներից շատերին ծածկում է:

Ուրեմն մեր գուշակութիւններն արդարացան. մենք մեր մի առաջնորդողում ասում էինք, որ Երևանն այն աստիճան հակառողջական դրութեան մէջ է, որ եթէ այդ քաղաքում խոլերան յայտնվի, նա այնպիսի ծաւալ կընդունէ, որ նոյն իսկ Բագուի մէջ եղած խոլերան կը մոռացվի....

Եւ Երևանի նահանգի թէ գիւղական և թէ քաղաքային սորերին, խաւար դասակարգի հայ ազգաբնակութեան մէջ խոլերան աւելի էլ անարգել կերպով է տարածվում և այն պատճառով, որ ժողովուրդը պաս է պահում, ուրեմն մարդիկ ինքնաբերաբար, իրանց սեփական կամքով, կարծես գիտմամբ՝ թուլացնում են իրանց մարմինը, հում բանջարեղէն ուտելով, և աւելի էլ տրամադիր են դարձնում իրանց կազմուածքը խոլերայով հիւանդանալու, քանի որ սննդարար կերակուրներ չընդունող մարդկային կազմուածքը աւելի է տրամադրված լինում խոլերայով վարակվելու: Պէտք չէ բեռնաւորել ստամոքսը ծանր, ճարպոտ, անմարսելի կերակուրներով, բայց պէտք է ուտել սննդարար նիւթեր, պէտք է ուտել միս, բրնձի և ածարի չորվա, եփ տուած կաթնեղէն նիւթեր, հաւ, ձու և այլն: Ապա ի՞նչի համար Թիֆլիսում ամեն ջանք են գործ դնում ձրի ճաշարաններ հիմնելու չքաւոր, մշակ, բանւոր ժողովրդի համար, եթէ ոչ դրա համար, որ աշխատող մարդուն մատակարարվի սննդարար կերակուր:

Իսկ մեր գաւառներում ժողովուրդը կատարեալ անձնասպանութիւն է գործում պաս պահելով, այսպիսով նպաստելով խոլերայի տարածման: Հազար անգամ ասված է, որ խոլերայի ժամանակ պէտք է եփ տուած ջուր խմել, սննդարար կերակուր ուտել, թէյ խմել և փոքր ինչ գինի խմել:

Սպասում ենք սրբազան Տեղակալից, որ նա իր սովորական իմաստութեամբ միջամտի այդ կարևոր հարցի մէջ իր հեղինակաւոր իշխանութեամբ. սպասում ենք որ տէր Տեղակալը Հայ-լուսաւորչական ամբողջ հոգևորականութեանը ազդու շրջաբերականով հրամայէ՝ ժողովրդին խստութեամբ պատուիրել խոլերայի ժամանակ ամենևին պաս չը պահել, այլ աշխատել, կարողութեան չափ, սննդարար կերակուրներ ուտել:

Եւ այս րօպէիս ուրիշ ո՞վ կարող է այդ տեսակ բարերար ներգործութիւն ունենալ տգէտ ժողովրդի վրա, եթէ ոչ հոգևորականութեան հեղինակաւոր ձայնը: Թող հոգևորականութիւնը իր պարտաւորութիւնը ճշդութեամբ կատարէ և հակառակ դէպքում առիթ չը տայ թէ ներկայ և թէ ապագայ սերունդներին ասել, որ ինքն չէ գտնվում իր կոչման բարձրութեան վրա և այն պարտաւորութիւնները, որ պէտք է իսկապէս կատարէր հոգևորականութիւնը՝ կատարում է այժմ աշխարհական հայոց ինտելիգենցիան և հայոց մամուլը:

Եթէ մեր հոգևորականութիւնը չէ կատարում այն, ինչ որ մենք նրան առաջարկեցինք կատարելու „Մշակի“ 79-որդ համարի առաջնորդողում, գոնէ ճիշդ գիտութեան վրա հիմնած քարոզներով, խելացի խորհուրդներով ու խրատներով առաջնորդէ ժողովուրդը այդ ծանր ճգնաժամում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԽՕԼԵՐԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

—

Թիֆլիսի Միքայէլեան հիւանդանոցում օգոստոսի 3-ին առաւօտեան կային հիւանդներ 14 հոգի. օրվայ ընթացքում աւելացել են 2, մեռել են 4 հոգի. օգոստոսի 4-ին առաւօտեան Միքայէլեան հիւանդանոցում կային 12 հոգի:

Զինուորական հիւանդանոցում օգոստոսի 3-ին առաւօտեան կային 31 հիւանդներ. օրվայ ընթացքում աւելացել են 2 հոգի: Օգոստոսի 4-ին առաւօտեան մնացել էին 33 հոգի հիւանդներ:

Թիֆլիսի Միքայէլեան և զինուորական հիւանդանոցներից դուրս օգոստոսի 3-ին հիւանդացել են 2, առողջացել է 1, մեռել է 1 հոգի:

Թիֆլիսի գաւառապետը հաղորդում է, որ Ծալկիս գիւղում օգոստոսի 2-ին և 3-ին խոլերայով հիւանդանալու 5 դէպքեր են եղել, որոնցից մէկը մահով է վերջացել: Կրկին հիւանդացել են՝ Դիղոմ գ. 2 հոգի, Աւճալա 2, մեռել է 1, փոքր-Լիլօ գ. հիւանդացել է 1, Դաղէթ-խաչիմ գ. հիւանդացել են 5, մեռել է 1, Սարթաճալա գ. հիւանդացել են 4, Մուղալօ գ. հիւանդացել են 2, Ուջարմա գ. մեռել է 1, Պատարձէուլի գ. հիւանդացել են 2, Նինօծմինդա գ. հիւանդացել են 3, Ախալսօփէլի հիւանդացել են 16, մեռել են 4, Մարիէնֆէլդ կօլօնիայում հիւանդացել են 4, մեռել է 1 հոգի:

Ախալքալաք քաղաքում յուլիսի 30-ին, 31-ին և օգոստոսի 1-ին հիւանդացել են 9 հոգի. Արագվա գիւղում յուլիսի 30-ին, 31-ին և օգոստոսի 1-ին հիւանդացել են 6, մեռել են 8 հոգի:

Սղնախի գաւառապետը հաղորդում է, որ Լագօդէխ գիւղում յուլիսի 26-ից մինչև 30-ը մեռել են 8, հիւանդները 6 են. Բօդբիսխէվի գ. յուլիսի 30-ին հիւանդացել են 2, մեռել է 1. Վերին և Ներքին Մաչխաանի գիւղերում նոր հիւանդացողներ չը կային, հիւանդները 8 հոգի են. Սակօբօ գ. մեռել է 1 հոգի:

Գօրու գաւառապետը հաղորդում է, որ յուլիսի 30-ից Խցիսի գ. կրկին հիւանդացել են 11, մեռել են 3. Կիխիջվար գ. հիւանդացել են 6. Կարալէթի գ. մեռել են 2. Գարեջվարի գ. հիւանդացել է 1, Օթարաշէն գ. հիւանդացել են 6, մեռել են 5, Տինիսխիդի գ. հիւանդացել են 4, մեռել է 1, Զէվէրի գ. հիւանդացել է 1, մեռել է 1, Խիդիսթավի գ. հիւանդացել են 5, մեռել է 1, Ռուիսի գ. հիւանդացել են 30, մեռել են 14, Նէձվի գ. մեռել է 1, Բօրժօմում մեռել են 3, Ուկուղմասօփէլի գ. հիւանդացել է 1, մեռել է 1, Դիդ-Մէջվրիսխէվի գ. հիւանդացել են 2, Վարիանի գ. հիւանդացել են 3, մեռել են 2, Թէզօծմինդա գ. հիւանդացել է 1, մեռել է 1, Ախալդաբա գ. հիւանդացել են 2, Ցագվէրի գ. մեռել են 3, Ցխիս-Ջվարի գ. մեռել է 1, Կինիցվիսի գ. հիւանդացել է 1, Զգուդէրի գ. հիւանդացել են 2, Վեղրեբիսի գ. հիւանդացել են 2 հոգի:

Ցխինվալի գիւղական բժիշկը հաղորդում է, որ յուլիսի 25-ից մինչև օգոստոսի 1-ը հիւանդացել են խոլերայով հետևեալ գիւղերում. Ցխինվալ գ. 40 հիւանդներ կային, կրկին հիւանդացել են 50, առողջացել են 10, մեռել են 15, մնացել են 65. Ջէմօ-Նիկօզի գ. կային 3, կրկին հիւանդացել են 18, առողջացել են 2, մեռել են 14, մնացել են 5. Շինդիսի գ. կրկին հիւանդացել են 28, առողջացել են 2, մեռել են 10, մնացել են 15. Խէյտի գ. կային 4, կրկին հիւանդացել են 8, առողջացել են 2, մեռել են 4, մնացել են 6. Ցխվէնիսի գ. կար 1, հիւանդացել են 6, առողջացել են 3, մեռել են 3, մնացել է 1. Քվէմօ-Նիկօզի գ. հիւանդացել են 12, առողջացել են 2, մեռել են 2, մնացել են 7. Մէղվրիսկիսի գ. կային 2, հիւանդացել են 6, առողջացել է 1, մեռել են 2, մնացել են 4. Դիցի գ. հիւանդացել են 6, առողջացել են 3, մեռել են 2, մնացել է 1. Թամարաշէն գ. հիւանդացել են 10, առողջացել են 2, մեռել են 5, մնացել են 3. Գուջաբաուրի գ. կար 1, հիւանդացել են 4, առողջացել է 1, մեռել են 2. Աչաբէտի գ. հիւանդացել են 30, առողջացել են 3, մեռել են 10, մնացել են 7. Ջէմօ-Խվէտի գ. հիւանդացել են 6, առողջացել են 2, մեռել են 3. Դիջվրիսի գ, հիւանդացել են 10, մեռել են 5. Էրէդվի գ. հիւանդացել են 6, մեռել են 3. Էրգնէթի գ. հիւանդացել են 3, մեռել են 3 հոգի:

Գօրի քաղաքում օգոստոսի 1-ին կրկին հիւանդացել են 4, մեռել են 4, առողջացել են 7, մնացել են հիւանդներ 27 հոգի. Գօրիի գնդում յուլիսի 29-ից մինչև 31-ը հիւանդացել են 6 հոգի:

Դուշէթի գաւառապետը հաղորդում է, որ Ցիլկանի գ. յուլիսի 26-ից մինչև 30-ը հիւանդացել են 2, առողջացել են 22, մեռել են 2, մնացել են հիւանդներ 6 հոգի: Արգանիսի գ. յուլիսի 27-ից մինչև 31-ը հիւանդացել են 11, մեռել են 6. Մուխրանի գիւղում հիւանդացել են 18, մեռել են 5. Քսօվրիսի գ. հիւանդացել են 13, մեռել են 10 հոգի: Բօրչալուի գաւառի Եկատերինէնֆէլդ կօլօնիայում յուլիսի 25-ից մինչև 31-ը հիւանդացել են 3, առողջացել են 5, մեռել են 2, մնացել է 1 հիւանդ:

Թիօնէթի գաւառապետը հաղորդում է, որ Դիդմէլաուրի գ. հիւանդացել և մեռել է 1 հոգի:

Գօմիի հիւանդանոցն է ուղարկված կօնդուկտոր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՀԱՄԱՐ

ՆԱԽԱՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԽՕԼԵՐԱՅԻՆ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿՄԱՆ ԴԷՄ *)

—

Ասիական խոլերան առաջանում է աչքի չերևող, շատ մանր կենդանի էակներ—պարազիտների միջոցով: Այդ պարազիտների հայրենիքն է Հնդկաստանը, որտեղ նրանք ժամանակ առ ժամանակ այնքան բազմանում են, որ սկսում են վարակել հարևան գիւղերն ու քաղաքները, որոնց հետ առևտրական յարաբերութիւն ունեն միւս պետութիւնների ժողովուրդները: Վարակման տարափոխողները լինում են նոյն իսկ մարդիկ և նրանց իրեղէնները, որոնց վրա մնում են այդ աչքի չերևող պարազիտները: Այս կերպով վարակումը տարափոխվում է Եւրօպա, Պարսկաստան և այլ պետութիւններ: Նրանք կերակրի և ջրի հետ ընկնում են մարդու բերանը և այնտեղ արագ բազմանալով, անցնում են նրա ստամոքսը—աղիքային խողովակը և պատճառում են նրանում լուծողութիւնը և փսխումն: Նրանք իրանցից արտադրում են թոյն, որը ծծվելով հիւանդի արիւնի մէջ՝ սպանում են նրան:

Խօլերայով հիւանդի արտաթորութիւնների մէջ գտնված պարազիտների թիւն անչափ մեծ է. իւրաքանչիւր մի կաթիլի մէջ հարիւր հազարներ են գտնվում այդ պարազիտներից, այդ պատճառով և ամեն մի խօլերայով հիւանդի աղիքային խողովակը իբրև մի անսպառ աղբիւր է ներկայանում բազմաթիւ մարդկանց վարակման համար, որոնք մի կերպ հպաւորվում են նրանց հետ:

Խօլէրային պարազիտը պատահմամբ ընկնելով առողջ մարդու աղտոտ իրեղէնների և աղիքային խողովակի մէջ, այն աստիճան արագ բազմանում է, որ հէնց միւս օրը իւրաքանչիւր հատից ամբողջ միլլիօններ են գոյանում: Այս բոլորը փաստեր են, որոնց կարելի է տեսնել սեփական աչքով և զննել լաւ խոշորացոյցի տակ:

Քանի որ լաւ խոշորացոյցներ չը կային, ոչ ոք չը գիտէր խօլերայի պատճառը, հետևաբար և չէր կարողանում նրա դէմ մարմնչելու միջոցներ հնարել: Հին ժամանակները «խօլէրա» բառը սարսափ էր ազդում ամեն ազգերի վրա, բայց այժմ, երբ հեշտ կերպով կարելի է տեսնել այդ հիւանդութիւնը առաջ բերող պարազիտներին հէնց խօլերայի առաջին դէպքում և միջոցներ գործ դնել նրա տարածման առաջն առնելու և տեղնուտեղը ոչնչացնելու, այժմ հասկացող մարդկանց համար խօլերան այլ ևս սարսափելի չէ: Անգլիացիները երբէք չեն վախենում խօլերայից, որովհետև նրանք հէնց առաջին նշոյլները (դէպքերը) արագ գիտում են և նոյն իսկ սկզբում դադարեցնում նրանց: Մինչև լաւ խոշորացոյցի գիւտը՝ խօլերան ամբողջ հազարներով զոհեր էր տանում նոյն իսկ մեզանից աւելի զարգացած ազգերից, բայց այժմ նա միայն տգէտ մարդկանց աչքին է զարհուրելի երևում:

Հէնց որ Հնդկաստանում լուր է յայտնվում խօլերայի սաստկանալու մասին, եւրօպական տէրութիւնները անյապաղ ուղարկում են իրանց սահմանները բժիշկներ և գիտնականներ, որ նրանք խոշորացոյցի տակ հետազօտեն բոլոր կասկածելի դէպքերը: Եթէ նրանք նկատեցին գէթ մինին խօլերայով հիւանդ, իսկոյն և եթ առանձնացնում են նրան առողջներից՝ տանելով հիւանդանոց: Նրա բոլոր իրեղէնները, հանդերձը, արտաթորութիւնները, որոնց վրա գտնվում են խօլէրային պարազիտները, կամ այրում են, կամ ախտահանում են առանձին միջոցներով, որոնք շատ անգամ են փորձի ենթարկված: Այդ տեսակ արագ գործ դըրված միջոցների շնորհով խօլերայով վարակումը չէ համատարածվում երկրի մէջ, այդ պատճառով և խօլերան չէ զարհուրեցնում նրանց: Լուսաւորեալ ազգերը լաւ հասկանալով այս միջոցների փրկարար նշանակութիւնը՝ իրանք են նպաստում նրանց իրագործվելուն. այնտեղ ոչ ոք չի թագցնի բժիշկներից և կառավարութիւնից կասկածաւոր հիւանդներին և նրանց իրեղէնները, որովհետև հասկանում են, որ դրանցից կարող են առաջ գալ սարսափելի հետևանքներ:

Ամենևին այլ կերպ է ընթանում գործը քիչ զարգացած ազգերում, ինչպէս օրինակ Պարսկաստանում, Թիւրքիայում, որտեղ ժողովուրդը աւելի տգէտ է, որտեղ չը կան գիտնականներ, որոնք խոշորացոյցի միջոցով կարողանային գտնել մեր սեփական աչքով չը տեսնվող միջատները և հնարներ գործ դնէին այդ վարակումը ոչնչացնելու համար. այնտեղ խօլերան ամեն անգամ սարսափելի կոտորածներ է անում ժողովրդի մէջ:

Այդ տեղերի ժողովուրդը այնքան անզարգացած ու պարզամիտ է, որ խօլերան աստուածատուր պատիժ է համարում և հետևաբար ամեն բան

*) Թարգմանութիւն Աստրախան քաղաքում իշխանութեան ձեռքով ռուսերէն լեզուով առանձին թերթիկներով հրատարակած նախազգուշական միջոցների:

Շարաբիձէ, որ հիւանդացել է Միխայլովօ կայարանում։

Թիֆլիսի գաւառական բժիշկը հաղորդում է, որ Ծավկիս գիւղում հիւանդացել են 8, որոնցից մեռել են 4 հոգի։

Գօրու գաւառապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 1-ից Բրէշի գիւղում կրկին հիւանդացել են 7, մեռել են 3. Ջվլէվխջվարի գ. հիւանդացել են 11, մեռել են 6. Խիդիսթավլի գ. հիւանդացել է 1, մեռել է 1. Խաչուրի գ. մեռել է 1, Սուրամ . հիւանդացել է 1, Խցիսի գ. հիւանդացել են 6, մեռել են 2, Ջօչէտի գ. հիւանդացել են 8, մեռել են 2, Զէմօ-ձալա գ. հիւանդացել են 2, մեռել են 2, Րուիսի գ. հիւանդացել է 1, մեռել է 1, Դիրբի գ. հիւանդացել է 1, մեռել է 1, Ուրբնիսի գ. հիւանդացել են 2, մեռել են 2. Դիղի-Մէջվրիսխեվի գ. մեռել են 2, Պատարա-Մէջվրիսխեվի գ. մեռել է 1, Կարալէթ գ. հիւանդացել են 6, մեռել են 2. Կինիսի գ. հիւանդացել են 2, մեռել են 2. Ջվէրս գ. հիւանդացել է 1, մեռել է է. Շէրթուլի գ. հիւանդացել են 2, մեռել է 1 հոգի։

Մաղալով բժիշկը հաղորդում է, որ Գօրու գաւառի Ախալքալաք գիւղում յուլիսի 26-ից մինչև օգոստոսի 2-ը հիւանդացել են 44 հոգի, մեռել են 24. Ջօչէտի գ. այդ նոյն ժամանակը հիւանդացել են 22, մեռել են 12. Էրթածմինդա գ. այդ նոյն ժամանակը հիւանդացել են 2, մեռել է 1. Կաւթի խեվի գ. յուլիսի 27-ին կային 41 հոգի, մեռել են 16. օգոստոսի 1-ին առողջացել են 14 և կային 11 հիւանդներ. Ախալցխա գ. հիւանդացել են 2, մեռել է, Զէմօ-Խանդակի գ. հիւանդացել են 2, Մէտէխ գ. հիւանդացել են 4, մեռել են 1, Քվէմօ-խանդակի գ. հիւանդացել է տանուտէր Մամուլա-շվիլի և մեռել է, և բացի դրանից հիւանդացել են 4 հոգի և մեռել է 1 հոգի։ Գօմիում օգոստոսի 3-ին մեռել են 3 հոգի։ Գօմիի բարակն է ուղարկված օգոստոսի 3-ին Միքայէլեան զէպօի բանւոր Գէօրգի Բրէվաձէ։

Բօրչալուի գաւառապետը հաղորդում է, որ Գէօւր-Արխ գիւղում հիւանդացել և մեռել են խոլերայով 5 հոգի. Կուտլիար գ. մեռել է Թիֆլիսից եկած 1 հոգի։ Այս օրերս Եկատերինէնֆելդ գիւղից ոչ հեռու գտնված են 2 անյայտ անձանց դիակներ. բոլոր նշաններից երևում է, որ խոլերայով են մեռած. յուլիսի 24-ից մինչև 28-ը Եկատերինէնֆելդ կոլօնիայում մեռել են 2, առողջացել են 10. հիւանդ կայ 1. Սարախլօ և Սարաչլօ գիւղերում նոր հիւանդացողներ չը կային. Շուլավէր գիւղում հիւանդացել են 7, մեռել են 7, Ջալալ-Օղլի գ. հիւանդացել է 1, մեռել է 1, Վօրօնցօվկա գիւղում նոր հիւանդացողներ չը կային։

Ախալքալաքի գաւառապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 2-ին և 3-ին Արագվա գ. հիւանդացել են 3, մեռել են 3, Խօսպի գ. հիւանդացել են 4, մեռել է 1, Խէրտվիսի գ. հիւանդացել են 8, մեռել են 2, Գումուրդո գ. հիւանդացել են 2. Ախալքալաք քաղաքում օգոստոսի 3-ին հիւանդացել են 2, Բարալէթի գ. հիւանդացել են 2, մեռել է 1 հոգի։

Ախալցխայի գաւառապետը հաղորդում է, որ յուլիսի 25-ից մինչև 31-ը խոլէրայով հիւանդացել են հետևեալ գիւղերում. Ասպինձի գ. հիւանդացել են 20, մեռել են 6, առողջացել են 12. Լաչիխէվի գ. հիւանդացել են 2, մեռել է 1, Վերին-Օթարա գ. հիւանդացել են 5, մեռել են 3, Իդումալա գ. մեռել է 1. Մուսխօ գ. հիւանդացել են 8, մեռել են 5, առողջացել են 2. Ախալցխա քաղաքում յուլիսի 27-ին հիւանդացողներ չեն եղել։

—

Բագուի Նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 2-ին Բագւում հիւանդացել է 1, մեռել են 4, մնացել են 15. Նահանգում հիւանդացել են 96, մեռել են 50, առողջացել են 7, մնացել են 159 հոգի։

—

Դաղստանի զինուորական Նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 2-ին Շուրայում հիւանդացել է 1, առողջացել է 1, մնացել են 15. շրջանում հիւանդացել են 887, մեռել են 376, առողջացել են 413, մնացել են 1814 հոգի։

—

Ելիսաւետպօլի Նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 2-ին Ելիսաւետպօլում մեռել է 1, Նահանգում հիւանդացել են 203, առողջացել են 110, մեռել են 113, մնացել են 198 հոգի։

—

Քութայիսի զինուորական Նահանգապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 2-ին Քութայիսում հիւանդացել են 3, առողջացել են 2, մնացել են 9. Նահանգում հիւանդացել են 3, մեռել են 3, մնացել են 26 հոգի։

—

Երևանի Նահանգապետը հաղորդում է, որ Երևանում հիւանդացել են 86, մեռել են 36, մնացել են 120. Նահանգում հիւանդացել են 73, առողջացել են 9, մեռել են 102, մնացել են 479 հոգի։

—

Ստավրօպօլի Նահանգապետը հաղորդում է, որ Ստավրօպօլում հիւանդացել են 3, մեռել է 1. Նահանգում հիւանդացել են 826, մեռել են 439, առողջացել են 292 հոգի։

—

Զաքաթալի շրջանի գլխաւորը հաղորդում է, որ Զաքաթալում մեռել է 1, առողջացել են 2. շրջանում հիւանդացել են 40, առողջացել են 10, մեռել են 13, մնացել են 64 հոգի։

—

Թիֆլիսի Միքայէլեան քաղաքային հիւանդանոցում օգոստոսի 4-ին կային 9 տղամարդիկ և 3 կանայք. օրվայ ընթացքում աւելացել են 1-ին քաղաքամասից Եվգենիա Զինօվիևվա Կալօտուզօվա, 32 տարեկան, 5-դ քաղաքամասից (Միխայլովսկայա փողոց) Դաւիթ Նադիրօվ, 3-դ քաղաքամասին Օսիպ Վօլգօս, և 10-դ քաղաքամասից (Դիդուբէ) Ծղալօբ Օհանէզօվ. ընդամենը 3 տղամարդիկ և 1 կին։ Առողջացել է 1 կին՝ Վօրօնինա. Մնացել են 12 տղամարդիկ և 3 կանայք։ Օգոստոսի 3-ին, երեկոյեան 6 ժամին Նահանգական բանտից Մետեխի բանտի հիւանդանոցն է բերված 1 կալանաւոր, իսկ մէկ ուրիշ կալանաւոր, առողջանալուց յետոյ, փոխադրված է հիւանդանոցի մի ուրիշ բաժանմունք՝ առողջութիւնը վերականգնելու համար։

Օգոստոսի 2-ին հիւանդացողները՝ Օսիպ Գուլիչվիլի (իր բնակարանում 1-ին քաղ.) և Տիմօֆէյ Եգօրօվ, որին տարել էին զինուորական հիւանդանոցը, մեռան օգոստոսի 3-ին։ Խոլէրայից մեռել է 4-րդ քաղաքամասում (Ստարօ-Խոստիտուտսկայա փ., տ. Փուղինօվի) Մարտիրոս Միքայէլօվ, 20 տարեկան, մեռել է իր բնակարանում, 5-րդ քաղաքամասում (Վէլիամինօվսկայա փ.) Ախալքալաքից եկած Շահէն Վահանեանց, 47 տարեկան, հիւանդացել է 6-դ քաղաքամասում, Եկատերինա Շահնազարօվա, 60 տարեկան։

Զինուորական հիւանդանոցի խոլէրայի բաժնում օգոստոսի 4-ին կային 33 հիւանդներ. օրվայ ընթացքում աւելացել են 2 հոգի։ Օգոստոսի 5-ին առաւօտեան կային 34 հիւանդներ։ Մեռել է իր բնակարանում, 7-դ քաղ. Ջավահիր Ալթարէկօվա։

Թիֆլիսի գաւառական բժիշկը հաղորդում է, որ Գաղէթ-խաչէն գիւղում մեռել են 8 հոգի, հիւանդացել է 1 հոգի, առողջացել է այդ վերջինը և նրա որդին։ Յուլիսի 31-ից մինչև օգոստոսի 3-ը հիւանդացողներ չեն եղել։

Գօրու գաւառապետը հաղորդում է, որ օգոստոսի 1-ին և 2-ին հիւանդացել են 9, մեռել են 6, Բօրժօմում հիւանդացել են 4, մեռել են 2, Ցավգերի գ. հիւանդացել են 8, մեռել է 1, Լամիտսկանա գ. մեռել է 1, Քվէմօ-Գօմի գ. հիւանդացել են 2. Ռւկաղմասօփելի գ. հիւանդացել է 1, Ջէրթի գ. հիւանդացել են 4, մեռել են 3, Կարալէթի գ. մեռել է 1, Կասպի գ. հիւանդացել և մեռել է 1, Բոխում հիւանդացել են 8, մեռել են 4, Սասիրէթ գ. հիւանդացել են 3, մեռել է 1, Ագարա գ. մեռել է 1, Թէթրի գ. հիւանդացել են 5, մեռել է 1, Զէմօ-Ջալա գ. հիւանդացել են 7, մեռել է 1, Խաշուրի գ. մեռել է 1 կին, իսկ Սուրամում հիւանդացել է 1 կին։

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽԻՑ

Յուլիսի 9-ին

Եթէ Փիր-Սահաթ գետակի ափից նայենք Շամախի քաղաքի վրա, նա մեր առաջ պատկերանում է, որպէս մի սար, որի վրա աստիճանաբար շինված են տներ և տնկած են այգիներ։ Նա բաժանված է երեք թաղերի. ռուսաց, հայոց և թուրքաց։ Ռուսաց թաղը տարածվում է սարի ամենաբարձր մասում, հայոցը—նրանից դէպի ցած մինչև ստորոտը, իսկ թուրքացը—սարի ստորոտում։ Սարը բարձրանում է հարաւից դէպի հիւսիս։ Տարվայ մեծ մասը փչում է հիւսիսային քամի, ուստի քամու ժամանակ քաղաքի վերևի մասերի, այսինքն ռուսաց և հայոց թաղերի աղբը քշում, տանում է և լցնում քաղաքի աւելի ցածր տեղերը, գլխաւորապէս թուրքաց թաղը։

Քաղաքի երեք մասերն էլ խիստ հակասանիտարական դրութեան մէջ են գտնվում, բայց դրանցից ամենամաքուրը և համեմատաբար գեղեցիկը ռուսաց թաղն է, յետոյ հայոց և ապա թուրքաց։ Աւելորդ չեմ համարում դրանց մի թռուցիկ տեսութիւնն անել։

Ռուսաց թաղը, ինչպէս յիշեցի, իր մաքրութեամբ առաջին տեղն է բռնում։ Այստեղ ձեր աչքին ընկնում են գեղեցիկ և նոր տներ, մեծ բակերով, այգիներով և ուրիշ սանիտարական յարմարութիւններով, համեմատաբար մաքուր փողոցներով, որոնց երկու կողմից տնկած են բազմաթիւ ծառեր՝ չինարի, ակացիայի, թութի և այլ տեսակ ծառեր։ Մի խօսքով իր արտաքին տեսքով այդ մասը նմանում է մի որ և է գեղեցիկ ամառանոցի. օդը աւելի խտակ է և աւելի առողջարար։ Այստեղ բնակվում է քաղաքի ընտիր դասակարգը՝ հայեր և ռուսներ։

Նոյնը կարելի է ասել և հայոց թաղի մասին, միմիայն այն զանազանութեամբ, որ այստեղ տները բաւական հին են և փողոցները ոչ այնքան մաքուր։ Ունեւորները միշտ աշխատում են մաքուր պահել իրանց տների առաջ, իսկ չքաւորները անուշադիր են թողնում այդ հարցը։ Այստեղ ապրում են հայեր։

Բոլորովին հակառակ պատկեր է ներկայացնում մեզ թուրքաց թաղը։ Թէև տեղ-տեղ աչքի են ընկնում գեղեցիկ տներ, մաքուր փողոցներ, սակայն որովհետև դրանց դրացի փողոցները և տները ոչնչով համարեա չեն զանազանվում աղբանոցից, ուստի դրանք էլ ենթարկված են նոյն գարշահոտութեան, որը տիրում է միրձակայ փողոցներում։ Մաքրութեան մասին, ինչպէս երևում է, թուրքերը չեն մտածում։ Շատ տներ չունեն մինչև անգամ արտաքնոցներ։ Տան աղբը և ուրիշ տեսակ կեղտոտութիւններ շպրտում են փողոց։ Եւ ոչ ոք արգելող կամ նկատող չը կայ, կարծես այդպէս պէտք է լինի։ Այստեղ ապրում են թուրքեր։ Շնորհիվ այդ հանգամանքի խոլէրան բուն դրեց թուրքաց թաղում։

Այսօր առաւօտեան երիտասարդների դիրգմամբ պ. Ա. Լալայեան հրաւիրեց տեղիս հայ հասարակութիւնից մի ժողով, որը վճռեց այդ կատաղի հիւրի դէմ կռւելու և հայոց թաղը պահպանելու համար առնել հետևեալ միջոցները. 1) շուտափոյթ ձեռք բերել դեզինֆեկցիօնական նիւթեր, 2) հայոց թաղը բաժանել երկու մասի և իւրաքանչիւրի համար հրաւիրել մի ֆելդշէր։ Իւրաքանչիւր ֆելդշէրին տալ օգնականներ տեղական երիտասարդներից երեք մարդ, 3) չքաւոր ընտանիքներին ստիպել մաքրութիւն պահպանել իրանց տներում, ձրի բաց թողնել նրանց համար խոլէրայի դէմ զանազան դեղեր. 4) վարձել գերեզմանափորներ, որպէս զի մեռածների դիակները երկար չը մնան։ Այդ ծախսերը ծածկելու համար, ինչպէս նախահաշիւը ցոյց տուեց, հարկաւոր է 500 ր. Ներկայ գտնվողները խոստան և եթ ժողովեցին այդ գումարը և յանձնեցին պ. Ա. Լալաեանին, որը յանձն առաւ կատարել այդ ամենը։

Անցեալ ամսիս 27-ին տեղիս հայ հոգևորականութիւնը, թեմիս առաջնորդ սրբազան Սմբատեանի մասնակցութեամբ, Սաղեան գիւղից բերեց սուրբ Ստեփաննոսի աջը և թափօր կատարեց։ Ժողովուրդը խիստ զգացված աղօթում էր առ Աստուած, որ անփորձ պահէ իրանց քաղաքը։ Թափօր կատարեց և մահմետական հոգևորականութիւնը։

Վերջացնելով նամակս չեմ կարող լռել այն

Աստուծու կամքին է յանձնում, մոռանալով այն իմաստուն առածները, թէ «Աստուծու վրա յոյս դիր, ինքդ էլ անհոգ մի եղիր», «պահպանվողին Աստուած էլ կը պահպանէ»։ Նա իրան իրաւունք է տալիս կռւելու բոլոր իրան ծանօթ վնասակար միջատների դէմ, օրինակ՝ բաղինջ, լու, մոծակ, մարախ և այլն, որովհետև իր աչքերով նրանց տեսնում է, իսկ խոլէրայի պարազիտներին նա Աստուածային պատիժ է համարում միայն այն պատճառով, որ չէ տեսնում նրանց։ Դրա հետևանքն այն է լինում, որ Լօնդօնում, ուր մի քանի միլիօն բնակիչ կայ, խոլէրան միայն տասը, քսան զոհ է տանում, իսկ Մէշեդում, որի բնակիչները հարիւր հազարից աւելի չեն, տասնեակ հազարներով է տանում։

Այժմ հարցնում ենք, ումից արդեօք մենք պէտք է օրինակ առնենք, միթէ Պարսկաստանից։ Սակայն քանի մի խուժարարներ Աստրախանում այնպէս վարվեցին խոլէրայով հիւանդների հետ, ինչպէս երբէք չէին վարվի նոյն իսկ Պարսկաստանում և Թիւրքիայում։ Նախ և առաջ նրանք սկսեցին մեղադրել բժիշկներին, թէ նրանք են հնարել խոլէրան, թէ ոչ մի խոլէրա չը կայ քաղաքում։ Անկասկած, այժմ ամենքն էլ տեսնում են այդ խուժարարների անխոհեմութեան տխուր հետևանքները. նրանք սկսել էին այնպիսի բաների վրա՝ դատողութիւններ անելու, որոնց մասին ոչ գաղափար, և ոչ հասկացողութիւն ունեն։ Պարսկաստանում բժիշկները ընդհանուր յարգանք են վայելում. նրանց պարապմունքը սուրբ է համարվում, որովհետև նրանց է յանձնված ամբողջ ազգաբնակութեան կեանքը։

Եւ իրաւ, որքան տխմար պիտի լինեն այն մարդիկը, որոնք ամբողջ տարիներով իրանց կեանքը յանձնում են բժիշկներին, իսկ խոլէրայի ժամանակ այնքան չար են են համարում նրանց, որ կարծում են թէ նրանք դիտմամբ թունաւորում են ժողովուրդը և այլն։ Ապա ինչու են ուրիշ ժամանակ այնքան նրանց հաւատ ընծայում։ Ինչ անուն տալ այդպիսի անհեթեթ մտածմունքներին։

Պարսկաստանում բժիշկները հիւանդների ու մեռնողների վերջին բարեկամներն են համարվում. այն միջոցին, երբ բոլոր ազգականները, ծանօթները, վարակումից վախենալով, թողնում են և հեռանում խոլէրային հիւանդից, երբ ամեն մինն իր անձի պաշտպանութեան վրա է մտածում, այդ միջոցին բժիշկը յայտնվում է իբրև «վերջին բարեկամ» վարակվածի, նա մաքրում է նրա մարմինը, առանց զզվելու նրա արտաթորութիւններից, իր գիտութիւնների օգնութեամբ, որոնց ձեռք է բերում երկար տարիների աշխատութեամբ և ուսումնասիրութեամբ, աշխատում է բժշկել հիւանդին այդ կործանիչ ախտից կամ գոնէ թեթևացնել նրա տանջանքները։ Պէտք չէ մոռանալ, որ բժիշկն էլ ապրելու ցանկութիւն ունի, նա էլ նոյնպէս կին և զաւակներ ունի, որ նա էլ մի քանի կոպէկների համար ամեն րոպէ իր կեանքը վտանգի է ենթարկում, որ նա էլ նոյնպէս նեարդեր ու սիրտ ունի, որ նա գիշեր-ցերեկ տանջվողների շուրջն է պտտում։ Շատերը կարծում են, թէ բժիշկներն այդ բոլորը իրանց փողի համար են անում։ Բայց տեսնենք, արդեօք Աստրախանում բժիշկների մեծ մասն ապահով դրութեան մէջ է և հարստութիւն է դիզում։ Արդեօք չքաւորները վճարում են նրանց այցելագին։ Ինչ ասել այն ժողովրդի մասին, որ այսպէս հեշտ է հաւատում խաբեբայ խօսք ու զրոյցներին։

Դեռ չեմ ասում լուսաւորեալ ազգերի մասին, նոյն իսկ Պարսկաստան և Չինաստան ոչ ոք քար ձգել չէ յանդգնում այդպիսի մարդկանց վրա. կրօնը անգամ պարտաւորացնում է նրանց լսել և կատարել բժիշկների խորհուրդները, խոստովանահօր տուած խորհուրդներին հաւասար։

Երկրորդ՝ պարսիկները քաջ գիտեն, որ խոլէրան վարակիչ հիւանդութիւն է, որ առողջները չը պէտք է յարաբերութիւն ունենան հիւանդների հետ. նրանք քաջ գիտեն, որ այդ անիրաւելի յանցանք է, որովհետև դրանով կարող են վարակվել և առողջ բնակիչները։ Մէկ հիւանդից վարակվում են ոչ թէ միայն բոլոր մի և նոյն տան մէջ ապրողները, այլ և հարևան տների կեցողներն էլ, և ահա այս կերպով հիւանդանոցից դուրս հանած քսան հիւանդներից խոլէրան սկսեց սփռվել և կոտորածներ անել ամբողջ քաղաքում։ Օրեկան 200-ից աւելի մարդ է հիւանդանում և դրան դեռ ևս վերջ չէ երևում։

Աւազակը սպանում է մի մարդ, տասը մարդ, իսկ չարագործները, որոնք հիւանդներին հանեցին հիւանդանոցից, մի քանի հազար հոգու մահվան պատճառ դարձան ոչ միայն Աստրախանում, այլ և Սարատովում և այլ քաղաքներում։ Այդ չարագործները ոչ միայն պատժի, այլ և խղճալու արժանի են, որովհետև իրաւ որ նրանք չեն հասկացել իրանց արածը։ Նրանք խայտառակեցին ամբողջ Ռուսաստանը և արքի ծառայութիւն մատուցին աստրախանցիներին։ Նրանք մտածում էին իրանց անխոհեմ արարքով մխիթարել ազգականներին, վերադարձնելով նրանց խոլէրայով հիւանդներին, բայց հակառակը եղաւ. քսան հիւանդի փոխանակ այժմ հիւանդներ հարիւրներով են տանում հիւանդանոց։

(Կը շարունակվի)

[illegible]

Գ. Մ[illegible]

[illegible] ՆԱՄԱԿ

Յուլիսի 30-ին

[illegible] անտանելի է, ցուրտ, անհանդուրժելի:—Ժողովուրդը մեռնում է, կոտորվում է և նրան թաղում են սևաւորի պէս: Բազմաթիւ վկայութիւններ հաւատացնում են, որ այդ գրութիւնը վատ է մանաւանդ գիւղերում. քահանան փախչում է, չէ դուրս գալիս ժողովրդի մէջ և շատ դէպքեր են պատահել, երբ մեռելներին թաղել են կանայք....

Իսկ այս գրութեան մէջ ընդհանուր ուշադրութեան արժանացել է Վահան սարկաւագ Դադեանը, որի ծառայութիւնների մասին գովասանքով խօսել են Թիֆլիսի հայ և ռուս լրագիրները: Յուլիսի սկզբներում այստեղ էր Ելիսաւետպօլի նահանգական բժիշկը, որն անձամբ տեսնելով սարկաւագի անձնուրաց ծառայութիւնը և լսելով տեղային բժիշկներից միաբերան վկայութիւնները նրա մասին, գովեց այդ մի հատիկ հոգևորականին, որ ղառնութեան ժամանակ անձնապաշտպանութեան հիւանդոտ երկիւղով չէ վարակված, այլ տանջվողին մխիթարելու, սիրտ տալու գեղեցիկ գործով է զբաղված: Գնալով իր պաշտօնատեղին, նահանգական բժիշկը յիշեալ սարկաւագի մասին զեկուցանում է պ. Նահանգապետին, որը տեղային կոնսիստորիայից պահանջում է սարկաւագի ծառայութեան ցուցակը՝ մի պարգև տալու համար՝ փոխարէն այն ձրի ծառայութեան, որ արել է սարկաւագը խոլէրայի Շուշում յայտնված օրից հիւանդանոցում:—Բայց տեղիս բարձր հոգևորականութիւնը, փոխանակ հոգևորական դասի մէջ բարի նախանձ գրգռելու, որ կարելի էր անել Նահանգապետի առաջարկութիւնը համակրութեամբ կատարելով, ինչպէս ասում են, ինչ-որ հին հաշիւներ մաքրելու համար ամեն կերպ վատաբանում է սարկաւագին նահանգապետի առաջ, ոչնչացնելով մարդասիրութեան, ճշմարիտ ինքնուրացութեան այն գործը, որին ականատես է եղել մի ամբողջ քաղաք... Այսպէս գիտէ վարձատրել հայը. այդ թշուառ կարողութիւնը շատ հին ժամանակից է մեր սեփականութիւն:

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստոսի 1-ին, երեկոյեան 8 ժամին Կօջօր ամարանոցում վախճանվեց Թիֆլիսի թեմի առաջնորդ Մամբրէ եպիսկոպոս Սանասարեան: Հանգուցեալը ծնվել է 1843 թւին Վաղարշապատում: Նա մեծ ուսում չունէր, սովորել էր Էջմիածնի ժառանգաւորաց դպրոցում, և բացի հայերէնից չը գիտէր ոչ մի ուրիշ լեզու: Հոգևորական կոչման մէջ նա մտաւ Մատթէոս կաթողիկոսի օրով, և մի քանի տեղերում վարել է վանահօր և յաջորդի պաշտօն: Թիֆլիսեցիք հանգուցեալին սկսեցին ճանաչել դեռ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Այվազեանի առաջնորդութեան ժամանակ, երբ նա, իբր վարդապետ, Թիֆլիս եկաւ, և երկար ժամանակ վարեց կոնսիստորիայի նախագահի պաշտօնը: Մակար կաթողիկոսի ժամանակ հանգուցեալը դարձաւ սինոդի անդամ, և նոյն կաթողիկոսի ձեռքով էլ 1888 թւին ձեռնադրվեց եպիսկոպոս, որից յետոյ եկաւ Թիֆլիս, իբրև թեմական առաջնորդ: Թէ ինչ է արել նա իբրև Վրաստանի և Իմերէթի մեծ թեմի առաջնորդ—այդ շատ լաւ գիտէ մեր հասարակութիւնը, ուստի այդ մասին չենք էլ խօսի: Վերջին ժամանակներս Մամբրէ եպիսկոպոսը մեծ մասամբ անկողնին էր ծառայում: Նա մեռաւ երկարատև ծանր հիւանդութիւնից յետոյ: Այսօր Թիֆլիսում տեղի պիտի ունենայ եպիսկոպոսի թաղումը:

—

ԿՕՋՕՐԻՑ մեզ գրում են հետևեալը. «Կօջօրից ոչ հեռու գտնվող Ծաւկիս վրացական գիւղում, որպէս յիշված էր մեր լրագրում, արդէն խոլէրայի մի քանի դէպքեր են եղել: Այդ գիւղը բաւական ընդարձակ գիւղ է և յայտնի է իր սարսափելի անմաքրութեամբ:»

—

Մեզ հաղորդում են ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ հետևեալ տեղեկութիւնները. «Այստեղ շոգը անտանելի է, մանաւանդ ժամը 11-ից մինչև 5-ը: Կայ և ջրի մեծ պակասութիւն, որովհետև նոր շինվող ջրանցքով ջուրը դեռ չէ բերված: Այդ ջրանցքը, որից ժողովուրդը պէտք է ստանայ պարզ և մաքուր ջուր, վաղարշապատցիք պարտական են Էջմիածնին և յատկապէս սրբազան Տեղակալին: Այդ ջուրը բերելու համար Էջմիածինը իր գանձարանից տուեց 4000 րուբլի:»

—

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ մեզ գրում են. «Արդէն սկսել են խոլէրայի դէմ նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնել և Գէորգեան ճեմարանում: Եթէ ճեմարանի բժիշկ պ. Միքայէլ Զարգարեան փոքր ինչ անվստահ և անհոգ մարդ է, ուրիշ կողմից ֆէլդշէր պ. Պետրոս Սուքիասեան վերին աստիճանի եռանդոտ երիտասարդ է. նա ամեն ճիգ թափում է ճեմարանի և առհասարակ Էջմիածնի մաքրութեան համար ձեռք առնելի հնարաւոր միջոցների վրա: Պէտք է խոստովանել որ ճեմարանի վարչութիւնը ամեն կերպ աշխատում է ճեմարանը կատարեալ առողջական պայմանների մէջ դնելու: Պ. Սուքիասեանին կամեցան գիւղում (Վաղարշապատում) վարձել. բայց չը համաձայնվեց թողնել Էջմիածինը, մի և նոյն ժամանակ խոստանալով ոչ թէ վարձով, այլ իր կարողութեան չափ ձրիապէս օգնել իր խորհուրդներով վաղարշապատցիներին:»

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Յուլիսի 30-ին այստեղ ամարանոց եկած հայ ուսուցիչները, տեղացի սիրողների մասնակցութեամբ, մի հայերէն ներկայացում տուեցին յօգուտ խոլէրային հիւանդանոցի: Ներկայացումից գոյացած զուտ արդիւնքը մնաց 100 րուբլի, որը յանձնվեց գաւառապետին: Շնորհակալութիւն պ. Ն. Դաւթեանցին, որը գլխաւորապէս աշխատեց ներկայացումը գլուխ բերելու:»

—

Մեզ գրում են ՍՂՆԱԽԻՑ հետևեալը. «Չը նայելով որ Սղնախի շրջակայ գիւղերում տիրում է խոլէրան և բաւական զոհեր է տանում, բայց նոյն իսկ քաղաքում մինչև այսօր խոլէրայի ոչ մի դէպք չէ եղել: Մենք կարծում ենք որ այդ երևոյթի պատճառը պէտք է վերագրել շնորհով մեր գաւառապետի և սանիտարական բժիշկ պ. Մոլչանովի ձեռք առած միջոցների՝ քաղաքումս տիրող խիստ առողջապահական վիճակին: Փողոցները և բնակարանները պահվում են օրինակելի մաքրութեան մէջ և ոչ մի ճանապարհորդ մուտք չունի քաղաքում, առանց նախապէս խիստ դէզինֆէկցիայի ենթարկվելու:»

—

Ելիսաւետպօլի նահանգի ՏԷՐՏԷՐ գիւղից ստացանք մի անյայտից 1 րուբլի յօգուտ Րաֆ. Պատկանեանի: Նախկին 1911 ր. 73 կ. գումարի հետ կունենանք 1912 րուբլի 73 կոպէկ:

—

ՏԷՐՏԷՐ գիւղից մի անյայտ ուղարկել է մեզ 1 րուբլի յօգուտ յունվարի 6-ի աղէտի, և 1 րուբլի յօգուտ Թիֆլիսի Ալէքսանդրեան այգու ձրի ճաշարանի: Մեր կարծիքով որովհետև յունվարի 6-ի աղէտի համար ստորագրութիւն արդէն փակված է, աւելի լաւ է այս 1 րուբլին էլ յատկացնել ձրի ճաշարանին:

Ի՞նչ ասես, որ մեզանում չէ պատահում: Ինչպէս մեզ գրում են ՆԵՐՔԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ, այդ գիւղում կայ մի հայ քահանայ՝ Յակոբ քահանայ Տէր-Անդրէասեանց, որը մի քանի տարի է արդէն մի տնային դեղատուն ունի իր մօտ և մեծ օգնութիւն է հասցնում թէ իր գիւղի և թէ առհասարակ շրջակայ տեղերի կարօտ ժողովրդին, առանց կրօնի և ազգութեան խտրութեան: Մանաւանդ հիմա, երբ մեր երկրում խոլէրա է տարածված, մեծ նշանակութիւն ունի այդ տեսակ գիւղական դեղատուն, այն էլ մի արդէն բաւական հմուտ մարդու ձեռքում, որն արդէն մեծ երախտագիտութիւն է վայելում ազգաբնակութիւնից: Սակայն փոխանակ շնորհակալ լինելու Տէր-Անդրէասեանց քահանայից, փոխանակ գնահատելու և քաջալերելու ժողովրդին նրա մատուցած երկարամեայ ծառայութիւնները՝ այս օրերս փակել են տուել քահանայի տնային դեղատունը, որովհետև քահանան օրինական թոյլատուութիւն ստացած չէր դեղատուն պահելու համար: Ուրիշ տեղերում ժողովրդին դեղեր են բաժանում, մենք ինքներս ցանկալի ենք համարում, որ մեր քահանաների ձեռքը յանձնվեն դեղեր, որպէս զի սրանք բաժանեն ժողովրդին, Թիֆլիսում ոստիկաններին էին յանձնում դեղեր՝ հարկաւոր ժամանակ ժողովրդին փողոցում բժշկական օգնութիւն հասցնելու համար, մենք ինքներս անդադար բաղձում ենք, թէ մեր քահանաները տգէտ են, գոնէ տարրական բժշկականութեան սկզբունքները գիտենային, որպէս զի օգնութիւն տային իրանց ժողովրդին, իսկ երբ մի հատիկ բարեգործ, սրտացաւ, եռանդոտ, ժողովրդի կարիքներով հետաքրքրվող, մարդասէր քահանայ է գտնվել, որն իր կարողութեան չափ ուսումնասիրել է հիւանդին առաջին օգնութիւն հասցնելու արհեստը, այն էլ մի երկրում, Օրդուբաթի գաւառում, որտեղ առհասարակ բժիշկների սով է, մենք խոչընդոտներ ենք յարուցանում:

—

Բաթումից, պ. Քրիստափոր Դանիէլեանից, ընդունեցանք 80 րուբլի յօգուտ Րաֆայէլ Պատկանեանի, հետևեալ նամակով. «Ընդունեցէք այս համեստ գումարը, որը ժողովել եմ յօգուտ Րաֆ. Պատկանեանի, նրա տաղանդը յարգող Բաթումի հայերից: Սակայն նուիրատուներից ումթ հոգի այլազգիներ են: Ինչպէս առաջիններին, այնպէս և վերջիններին սրանով, յայտնում եմ խորին շնորհակալութիւն»: Ուրեմն նախկին 1831 ր. 73 կ. գումարի հետ, մենք կունենանք այժմ «Մշակի» խմբագրութեան մէջ 1,911 րուբլի 73 կոպէկ:

—

Ստացանք Վիէննայի Մխիթարեանների տպարանում տպած մի նոր գրքոյկ՝ «Ուղևորութիւն ի փոքր Ասիա» վերնագրով, որ գրել են Ալպէր Տըվըլէ և Գ. Փիսոն:

—

Թիֆլիսի Հաւլաբար թաղի աղքատներին արդէն բաժանվում են տոմսակներ, որոնցով նրանք իրաւունք ունեն ձրի կերակուր ստանալ Հաւլաբարի ձրի ճաշարանից, որը այս օրերս արդէն կը բացվի:

—

Մեր խմբագրութեան մէջ ստացվեց Թիֆլիսում լոյս տեսած մի նոր գիրք՝ «Գրաբարի համաձայնութիւնը», որ կազմել է հայոց դպրոցների համար Ներսիսեան դպրոցի ուսուցիչ Ս. Մալխասեան: Այդ գիրքը, ինչպէս ասում է աշխատասիրողը, կազմում է նոյն հեղինակի «Գրաբարի հոլովումը» գրքի երկրորդ մասը:

—

«Հայրենիք» լրագիրը ասում է, որ Թիֆլիս խոլէրայի սարսափի մէջ գտնվելու առաջ մտադրութիւն ունէր արձան-շիրիմ կանգնեցնել հանգուցեալ Պետրոս Շանշեանի վրա: Հարկաւոր ենք համարում ուղղել այդ սխալը. հանգուցեալի վրա արդէն խոլէրայից առաջ՝ մի խումբ մարդկանց ձեռքով կանգնեցրած է մի համեստ արձան:

—

Տէրտէր կայարանից Անյայտից ստացված 2 ր. զցեցինք Թիֆլիսի Ալէքսանդրեան այգու ձրի ճաշարանի գանձանակը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Արտասահմանեան լրագիրներում կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները.

Հալէպից գրում են լրագիրներին, որ յուլիս ամսի վերջերում ֆրանսիական փոխ-հիւպատոսը խիստ յարձակման է ենթարկվել երկու թիւրք ոստիկանական ծառայողների կողմից: Մինչև որ ոստիկանները ծեծում էին փոխ-հիւպատոսին, քրիստոնեայ մահմեդականներն էլ ոստիկաններին օգնութեան հասնելով, թոյլ չը տուին որ փոխ-հիւպատոսը կարողանայ ինքն իրան պաշտպանել: Այսպիսի թշնամանք ֆրանսիական կառավարութեան ներկայացուցչի դէմ կարելի է միմիայն մահմեդական մոլեռանդութեան վերագրել: Առհասարակ քանի մի ժամանակ է արդէն, որ Սիրիայի մահմեդականների մէջ Ֆրանսիայի դէմ մի խուլ թշնամութիւն է նշմարվում, մինչդեռ առաջ Ֆրանսիայի ազդեցութիւնը ամենից աւելի նշանակութիւն ունէր Սիրիայում: Այս միջադէպը Ֆրանսիայի և Թիւրքիայի մէջ դիւանագիտական խնդիր կարող է հանել:

Վիէննայում հեռագիր է ստացված յուլիսի 29-ին, որ ալբանացիների մի ցեղ, որը կրում է մ ա լ ի ս օ ր ն ե ր անունը, ապստամբվել է Կօսօվա վիլայէթի մէջ: Ապստամբների թիւը 15,000 հոգու է հասնում և նրանք բոլորն էլ լաւ զինված են: Էդհեմ-փաշան 5 վաշտ զինուորներով և 6 հատ դաշտային թնդանօթներով ուղարկված է ապստամբների դէմ:

Կ. Պօլսից գրում են արտասահմանեան հայոց լրագիրներին, որ Թիւրքաց մայրաքաղաքում հրատարակվող հայերէն «Ծաղիկ» լրագիրը Թիւրքաց տպագրական տեսչութեան հրամանով դադարման է ենթարկված անորոշ ժամանակով:

Կ. Պօլսի Միրիճանեանի «Լեզուագիտական» վարժարանում, որի մրցանակաբաշխութիւնը այս օրերս կատարվել է Ալէաթճեան Գրիգորիս եպիսկոպոսի նախագահութեամբ, այս տարի 7 հոգի աւարտող ուսանողներ են եղել, որոնցից 4 հոգի գաւառացիք են:

Արտասահմանեան հայոց լրագիրներում կարդում ենք հետևեալ հետաքրքիր կտորը. «Թիւրքաց դատական և կրօնական գործերի նախարարութիւնը մի պաշտօնական գրով իմացուցած է պատրիարքարանին թէ 3 ամիս եւ պայմանաժամ տրուած է, որպէս զի բոլոր հայոց վարժարանները արտօնագիր ստանան, նախապէս իրանց տնօրէնների անունները հաղորդելով կրթական նախարարութեան, որպէս զի վարժարանների արտօնագրերը անոր համեմատ տրուին: Մինչև պայմանաժամի լրանալը արտօնագիր չը ստացող վարժարանները պիտի փակվին:»

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍՐԻ ԱՆԳԼԻԱ ԳԱԼԸ

—

Գերմանական կայսր, Վիլհէլմ II Անգլիա է ուղևորվել: Անգլիական լրագիրները բարեկամական կերպով են ողջունում գերմանական կայսրի Անգլիա գալը: Այդ երևոյթը վկայում է և գերմանական «Kölnische Zeitung» լրագիրը: Վիլհէլմի գալու առիթով հրատարակվեցան անգլիական լրագիրներում մի քանի նշանաւոր յօդուածներ. ի միջի այլոց ուշադրութեան արժանի է «Daily News» լրագրի յօդուածը, որն, ինչպէս յայտնի է, Գլադստոնի և ազատամիտ կուսակցութեան, ուրեմն և անգլիական ապագայ մինիստրութեան օրգանն է: Կայսրը, ասում է լրագիրը, կամեցաւ անձամբ տեսակցել ապագայ անգլիական մինիստրութեան պետի, Գլադստոնի հետ, որպէս զի համոզվի թէ ինչ ներգործութիւն կունենայ անգլո-գերմանական բարեկամական յարաբերութիւնների վրա մինիստրական փոփոխութիւնը: Կայսրը, աւելացնում է լրագիրը, կարող է համոզված լինել, որ երկրի ղեկը Գլադստոնի ձեռքն անցնելով, այդ երկու երկրների բարեկամական յարաբերութիւնները անխախտ կը մնան, բայց և Ֆրանսիան իր կողմից կը կարողանայ օգտվել անգլիական ազատամիտ կառավարութիւնից, քանի որ Գլադստոնի մինիստրութիւնը ամեն ջանք գործ կը դնէ՝ ֆրանսիացիների մէջ ջնջելու համար այն անախորժ տպաւորութիւնը, իբր թէ Անգլիան Սօլսբրիի կառավարութեան ժամանակ միշտ բարեկամական յարաբերութիւնների մէջ էր գտնվում Ֆրանսիայի թշնամիների հետ:

Սակայն Վիլհէլմ կայսրին չաջողվեց տեսնվել Լօնդօնում Գլադստոնի հետ: Երբ կայսրը ցանկութիւն յայտնեց տեսակցութիւն ունենալ ծերունի պետական մարդու հետ, այդ վերջինը ներողութիւն խնդրեց, որ հիւանդութեան պատճառով չէ կարող ներկայանալ գերմանական կայսրին: Այն ժամանակ Վիլհէլմ ուզեց տեսնվել Գլադստոնի ամենամտերիմ կուսակից լորդ Րօզբերիի հետ, սակայն սա էլ մի ինչ որ պատրուակ առաջ

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 5 Августа 1892 г. Типографія Канцел. Главноначал. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. 23.

բերելով, բայց ի հարկէ հետևելով Գլադստոնի հրահանգներին, մերժեց գերմանական կայսրի հետ տեսակցութեան պատիւը:

ԲԱՆՒՈՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ ՆՈՐՎԷԳԻԱՅՈՒՄ

—

Այս օրերս կայացաւ Նորվէգիայի բանւորական ընկերակցութիւնների համագումար ժողովը: Այդ ժողովում վճռւած է ձգտել այլ և այլ քաղաքացիական իրաւունքների ձեռք բերելուն՝ խաղաղ ճանապարհով: Ի միջի այլոց որոշված է հետևեալ պահանջները էական և ցանկալի համարել. 1) մարդկանց և կանանց ընտրողական իրաւունքի հաւասարութիւն, 2) օրական ութ ժամիայ աշխատանք, 3) ուղղակի և համեմատական հարկեր, 4) պետական և համայնական օգնութիւն գիւղացիներին սեփական հողեր ձեռք բերելու, 5) պետական խնամք ծերերի մասին, 6) հարազատ և անհարազատ զաւակների հաւասար իրաւունք ժառանգութեան մէջ, 7) պետութեան պարտաւորութիւնը դպրոցներ հիմնելու, 8) պետութեան պարտաւորութիւն ժողովրդին ձրիաբէս բժշկական օգնութիւն մատակարարելու, 9) անվարձ դատավարութիւն ժողովրդի համար, և այլն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Նախկին սուլթան Մուրադի մասին տարածված չինծու լուրերը, որոնք նորերս տպված էին Լոնդոնի մեծ լրագիրներից մէկի մէջ, պաշտօնապէս հերքւեցան Բ. Դրան կողմից: Դժբաղդ սուլթանը, ինչպէս երևում է, կատարելապէս խելագարվել է: Նա երևակայում է, որ Թիւրքիայի գահի վրա դեռ ևս սուլթան Ազիզն է նստած. հիւանդը ամբողջ օրերով անկապ կերպով խօսում է ինչ որ դաւադրութիւնների մասին:

—Բերլինի լրագիրներից մէկը հաղորդում է, որ քաղաքական շրջաններում խօսում են կոմս Կապրիվիի շուտով հրաժարական տալու մասին: Նրա յաջորդ անուանում են Լոնդոնի դեսպան կոմս Հացֆէլդին:

—Լոնդոնից հեռագրում են յուլիսի 29-ին (օգոստոսի 10-ին), որ անգլիական Վիկտորիա Թագուհին ընդունեց Գլադստոնին և լորդ Ռօզբէրիին:

—Արժանտէյլում սաստիկ խօլէրա է տարածված: Եօթ օրվայ ընթացքում այնտեղ 147 մահվան դէպքեր են եղել, իսկ անցեալ չորեքշաբթի հիւանդանոցներն են մտել 170 հոգի: Վարակված բնակարաններում ջրերը և անկողիններն այրում են:

—Observatore Remano» լրագիրը հերքում է այն տեղեկութիւնը, որ իբր թէ Կ. Պօլսի հայ կաթօլիկ պատրիարքը պէտք է արևելեան եկեղեցու ծայրագոյն պատրիարք նշանակվի:

—Բերլինից «Polit. Corr.» լրագրին գրում են, որ Բերլինում համաշխարհային ցուցահանդէս կազմելու ծրագիրը վերջնականապէս մերժված է:

—Աթէնքից Պարիզի «Figaro» լրագրին յուլիսի 26-ից հաղորդում են հետևեալը. «Ներկայ տարվայ հոկտեմբերին հանդիսաւոր կերպով կը տօնվի յունաց թագաւորական զոյգի արծաթէ պսակը: Տօնախմբութեանը Աթէնք կը գան դանիական թագաւորական զոյգը, Ուէլսի իշխանը և իշխանուհին և շատ ուրիշ բարձրաստիճան անձինք:»

—«Standard» լրագիրը հաւաստացնում է, որ Չարլզ Դիլկ մի առաջարկութիւն կանի անգլիական համայնքների ժողովին՝ չէզոք պետութիւն յայտարարել Եգիպտոսը, պետութիւնների հովանաւորութեան տակ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրանսիացի յայտնի վիպագրող Ալֆօնս Դօդէ մի նոր ռօման է գրում «Le soutien de famille» (Ընտանիքի նեցուկ) վերնագրով: Այդ ռօմանի բովանդակութիւնն այս է. մի վաճառական, որի առևտրական գործերը վատ են գնում՝ անձնասպանութիւն է գործում. նրա այրին իր երկու որդկերանցով մնում է աղքատութեան մէջ. այդ որդիներից մէկը շատ ընդունակ, տաղանդաւոր է երևում և մայրը նրան շատ է սիրում, իր յոյսը միայն նրա վրա դնելով, իսկ միւս որդին ընդունակութիւններով աննշան տղայ երևալով, սիրելի չէ իր մօրը և այրին նրան կատարելապէս անտես է առնում, ամենևին չը հոգալով նրա կրթութեան մասին: Սակայն ժամանակով չը սիրած որդին դառնում է օրինաւոր մարդ, իր աշխատանքով դիրք է գրաւում հասարակութեան մէջ և դառնում է ընտանիքի նեցուկ, այն ինչ սիրած որդին հետզհետէ դառնում է ամեն բանի համար անպէտք մարդ և նոյն իսկ մի բեռ իր մօր համար: Երևում է թէ Դօդէ պէտք է այդ ռօմանի մէջ քննութեան տակ առնէ թէ հոգեբանական, և թէ մանկավարժական շատ խնդիրներ, ցոյց տալու համար թէ ժամանակակից հասարակութեան մէջ պատանիներին տուած կրթութիւնը շատ անգամ որքան սխալ և աննպատակայարմար է լինում:

***

Էմիլ Զօլա դարձեալ մի նոր ռօման է գրում, որը կրելու է «Docteur Pasquale» վերնագիրը:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ, 3 օգոստոսի: Այսօր սանիտարական գործադրական յանձնաժողովի նիստում յայտարարվեց, որ էպիդէմիան վերջանում է, հիւանդութիւնը օրից օր քչանում է, խօլէրան կորցնում է իր սուր բնաւորութիւնը, մահվան դէպքերն էլ չնչին են: Միաձայն որոշվեց.—կարիքը անցնելուց յետոյ՝ փակել չարժական հիւանդանոցները և փոքրացնել բժշկական և սանիտարական պաշտօնեաների թիւը: Խօլէրային բարակը, որը պէտք է բացվէր վաղը, կարիք չը լինելու պատճառով, որոշված է ուրիշ պէտքերի յարմարեցնել:

ԼՕՆԴՕՆ, 3 օգոստոսի: Այսօր կէսօրին Գլադստօն գնաց Թագուհու մօտ Օսբօրն, որպէս զի ներկայացնի նրան մինիստրների ցուցակը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 օգոստոսի: Վիէննայի դեսպանութեան խորհրդական իշխան Կանտակուզէն նշանակված է դեսպան Վաշինգտօնում, Ստրուվէի փոխարէն, որը փոխադրվում է Հագա: Լիսաբօնի դեսպան Խիտրօվօ փոխադրված է Ինդօ, Շևիչի փոխարէն, որը նշանակված է Լիսաբօնի դեսպան: Պետերբուրգի փոխ-նահանգապետ Գեմիդօվ նշանակված է Օլենեցկի նահանգապետ, Վեսօլկինի փոխարէն, որը նշանակված է Չերնիգօվի նահանգապետ:—Բարձրագոյն հրամայված է, որ այն գիւղացիներին, որոնք այս տարի սովի էին ենթարկված, առաջիկայ աշնանը և ձմեռը անվարձ փայտ տրվի արքունական անտառից:—Ծովային մինիստրութեան կառավարիչը վերադարձաւ Պետերբուրգ:—Պետերբուրգում օգոստոսի 2-ին և 3-ին հիւանդացան խօլէրայով 44, առողջացան 5, մեռան 9.

ԲԱԳՈՒ, 4 օգոստոսի: Էպիդէմիան համարեա դադարել է: Վերադարձող ժողովրդի քանակութիւնը այնքան մեծ է, որ հարկ եղաւ միջոցներ ձեռք առնել, որ եկողները նորից խօլէրա չը բերեն:

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 օգոստոսի: Հրատարակված է օրէնսդրութիւն՝ արքունական ազատ հողերի վրա մասնաւոր լեռնային արդիւնաբերութեան կանոնները գործադրելու մասին Անդրկասպեան շրջանում, որոշված տեղերից դուրս հրէական հրապարակական աղօթքները թոյլ տալու համար պատասխանատուութեան մասին, Կուբանի և Տէրեքի շրջաններում հրէաներին բնակեցնելու և նրանց ժամանակաւորապէս մնալու մասին:

ՊԱՐԻԶ, 5 օգոստոսի: «La libre parole» լրագրի նախաձեռնութեամբ սկսված հանգանակութիւնը յօգուտ Ռուսաստանի սովեալների փակված է. հաւաքված է 27,022 ֆրանկ:

ԼՕՆԴՕՆ, 5 օգոստոսի: Հնդկական կառավարութիւնը տեղեկացրեց աւղանական էմիրին, որ եթէ բրիտանական միսիան չընդունվի հոկտեմբերին, այն ժամանակ նա այլ ևս չի ուղարկվի: Մօտ 4000 ուզբէկներ, որոնք մասնակցում էին աւղանական զօրքերի վրա եղած յարձակմանը Մայմէնի շրջանում, փախան դէպի ռուսաց սահմանները: Ասում են, որ Պամիրեան շրջանի հարաւային մասը մինչև Հինդուկուշ չինացիները զիջել են Ռուսաստանին:

—

Խմբագիր-Հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, ԱՒԱՐՏԵԼՈՎ ՏԵԽՆՕԼՕԳԻԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ, ցանկանում է ունենալ հայոց թեմական դպրոցներից որ և է մէկում, կամ ճեմարանում դասեր, գլխաւորապէս մաթէմատիկայից: Ցանկալի է, որ դասերի թիւը շաբաթական 18-ից աւելի չը լինի: Պայմանների մասին դիմել այս հասցէով, Шуша, Аракелу Бабаханянцу.
№ 88 1—5

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Նադօրնայա փողոց, № 9)

Ցանկացողք, ունենալ իրանց առևտրական գործերի համար անցեալ յունիս ամսում ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ և աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնողին, Ս. Մանուէլեանցին: Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առևտրական կրթութիւն, Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատված ծրագրի համեմատ, և ունեն օրինաւոր ատտեստատներ:

Ընդունելութիւնները սկսվելու են սեպտեմբերի 1-ից: Կուրսերի ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիաբէս եղբ. Ծովիանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу.
№ 88 (Օգ. 6, 27, Սեպ. 3, 10 և 17.) 1—5

Ցէնզ ունեցող ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ կամենում է պաշտօն ունենալ հայոց ծխական ուսումնարաններում:
Պայմաններով դիմել КИЗЛЯРЪ, Гавріилу Сименянцу (передать учителю).
№ 87 2—4

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ, որը պատկանում է Գ. դասակարգին, ունի ցէնզ (званіе, городск. приходск. учителя) և ընդ սմին հայկական ճայնագրութեան վկայական, պաշտօն է որոնում գաւառական քաղաքներում:
Հասցէ՝ Чрезъ БАКУ, въ гор. РЕШТЪ, (Персія) учителю Константину Мириманову. № 87 2—3

Հարկաւոր է մի ՀԱՅ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉՈՒՀԻ երկու մանկահասակ որբ երեխաների համար Գանձակում: Ցանկացողները կարող են պայմանների մասին տեղեկանալ „Մշակի“ խմբագրութեան մէջ: № 87 2—5

ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ Ս. ՇՄԱՒՈՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՄԻ ՔԱՀԱՆԱՑԱՑՈՒ, որը աւարտած լինէ ս. Էջմիածնի ճեմարանում կամ Ներսիսեան դպրոցում, գիտենայ և ձայնագրութիւն: Բացի ծխականներից ստացած արդիւնքից, կունենայ և երկսեռ դպրոցներում դասեր, կրօնից կամ ուրիշ առարկաներից: Պայմանների համար դիմել Վերին-Ագուլիս, Հայրապետ Արասխանեանցին: № 86 3—5

ՍԱՐՊԻՆԿԱՆԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆ

Թիֆլիս, Սօլօլակսկայա փողոց, տուն Ազարբեօվի, Ամառնային գործնական հիւսուածքներ, ձեռքի պատրաստութեան՝ տիկինների զգեստների, մանուկների զգեստների և պարոնների շապիկների համար:
Մեծ ընտրութիւն լայն սարպինկաների՝ նախշով:
Սարպինկայի գուլպաների թել, սադա, գոյնզգոյն: Ներկերը տևողական են:
Սարպինկայի զգեստներ արկղներում 3 րուբլուց սկսած մինչև 60 կոպէկ:
Սարպինկայի իւբկաներ 1 ր. 80 կ. և աւելի թանգ:
Սարպինկայի քթի աշլուխներ և գլխի թաշկինակներ:
ՖԱԲՐԻԿԱՆՏՆԵՐ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ
ԲԷՆԴԷՐ ԵՒ ՍՏԵՊԱՆՕՎ
(№ 47) 29—30

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան (և ատամնացաւի) սիֆիլիսի և աչքացաւի
Դ. Գ. ԲՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—12½—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Ա. Բ. ԱԼԵԿՍԷՅԵՎ—5—6 ժ. նեարդային ց. և ելեկտրաբուժութեան:
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—6—7 ժ.
Ա. Ա. ԳԱԴՕՄՍԿԻ—6—7 ժ. կաշուի ցաւերի, սիֆիլիսի և վիրաբուժութեան.
Վճար—50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար առանձին:
30—52 (6) 90—№ 79 Հիւանդանոցի վերատեսուչ բժշկապետ Նաւասարդեան

Տաճկաստանի Սեբաստիա քաղաքի բնակիչ, Առաքել Թաշճեանցի որդի Նշանն ահա իններորդ տարին է, որ բացակայ է իր հայրենիքից: Երիտասարդ Նշանն ուսանող է: Նա գնաց Ամերիկա իր ուսումը կատարելագործելու: Ուսանող Նշանը նախ գնաց Բօստօն, յետոյ Նիւ-Եօրկ էր, իսկ վերջը՝ Ֆիլադելֆիա էր. վերջին նամակը այնտեղից ստացվեց: Նշանին անգլիերէն կոչում էին Մարգ: Քանի որ Նշանի հայր Առաքել Թաշճեանց կենդանի էր, շարունակաբար նամակ էր ստացվում: Հայրը վախճանվելուց յետոյ, ահա այս չորրորդ տարին է ոչ մի տեղեկութիւն անգամ չէ ստացվում: Իր այրի մայր Աննան սպասում է իր որդի Նշանից տեղեկութիւն, բայց չը կայ: Բացի Նշանից մայրն ունի փոքրիկ որդիք՝ Տիգրան, Մկրտիչ և Խաչատուր և երկու աղջիկ՝ Մաքրուհի և Վերօնիկա: Մօր արտասուքը, քոյրերի և եղբայրների ջերմ և անկեղծ կարօտը, բարեկամների, ընկերների և ծանօթների հետաքրքրութիւնը տեղ չեն թողել, որ չը դիմեն, բայց բոլորն անօգուտ անցաւ: Ոչ ոք չիմացաւ Նշանի ուր լինելը և մինչև անգամ կենդանի է, թէ ոչ:

Ուստի սրանով դիմում եմ ամենքին, եթէ որ և է մի տեղեկութիւն ունեն ուսանող Նշանի վերաբերմամբ, թող բարեհաճեն մօրը և մեզ տեղեկացնել. մեծ բարիք կը լինեն արած:

Նշանը տարիքով 30 է. բարձրահասակ, գեղեցկատես, աչքերը սև, յօնքերը ոչ շատ խիտ—սև, աչքերը սև, առողջակազմ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Караванcарай Зубалова. Мартиросу Пиранянцу. կամ Tiflis. Karavansaraï Zoubaloff. M. S. Piranianz. № 85 2—2

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 5 Августа 1892 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.